

Pedagogische Begeleidingsdienst Steinerscholen

Begeleidingsplan 2021-2024

Federatie Steinerscholen Vlaanderen vzw
Gitschotellei 188
2140 Borgerhout

Inhoud

Inhoud	2
Voorwoord	4
Deel 1 Algemene beschrijving van de organisatie	4
1 Organogram	4
2 Personeelsbestand	6
2.1 Situatie april 2021	6
2.2 Eigen omkadering	7
2.3 Ondersteuning vanuit de koepel Federatie Steinerscholen vzw	7
2.4 Expertisedeling met de begeleidingsteams van de scholengemeenschappen	7
2.5 Europese (ERASMUS+) subsidie-aanvraag	7
Deel 2 De initiatieven van de PBD	8
1 Achtergrond en aanleidingen van de voorgestelde initiatieven	8
1.1 Decretale opdrachten	8
1.2 Interne evaluatie van de werking, de impact en de effecten	8
1.3 Wisselwerking met partners	9
1.4 Opvolging van het overheidsbeleid	10
1.5 Aanbevelingen van de commissie Monard	10
2 Werkvormen	10
2.1 Gerichte nascholing	10
2.2 Integratie van expertise-overdracht en begeleiding	11
2.3 Processen van kwaliteitsontwikkeling versterken	11
2.4 Formuleren van leidraden en aanbevelingen	11
3 Prioritaire ondersteuningsinitiatieven	12
3.1 Versterking van de beroepsbekwaamheid van personeelsleden met pedagogisch-didactische opdrachten	12
3.1.1 Startersinitiatie voor beginnende leraren	12
3.1.2 Taalgericht onderwijs	12
3.1.3 Mediawijsheid	13

3.1.4	Ondersteuning van passende begeleiding voor alle leerlingen: brede basiszorg.....	14
3.1.5	Ondersteuning bij implementatie van nieuwe leerplannen	14
3.1.6	Verruiming van de didactische vaardigheden: algemeen, vakspecifiek en naar specifieke doelgroepen.....	15
3.2	Versterking van de beroepsbekwaamheid van personeelsleden met agogisch-begeleidende opdrachten	16
3.2.1	Coachingsvaardigheden voor (aanvangs)begeleiders, mentoren en ondersteuners	16
3.2.2	Thema's in de leerlingenzorg	16
3.2.3	Afstemming van ondersteuning op pedagogisch project	17
3.3	Versterking van de beroepsbekwaamheid van personeelsleden met leidinggevende opdrachten	18
3.3.1	Professionalisering van de schoolleiding.....	18
3.3.2	Professionalisering van de schoolbesturen	18
3.4	Versterking van de ontwikkeling van de school als lerende organisatie.....	19
3.4.1	Interne audits.....	19
3.4.2	Ondersteuning bij kwaliteitsopvolging.....	19
3.4.3	Handelingsplannen na brede leerlingenevaluatie.....	20
3.4.4	Het expertise-portfolio.....	21
3.4.5	Ondersteuning bij de voorbereiding of de opvolging van een doorlichting.....	21
3.5	Ondersteuning van het schoolbeleid aangaande leerlingenbegeleiding.....	22
3.5.1	Ondersteuning van passende begeleiding voor alle leerlingen: brede basiszorg, krachtige leeromgeving	22
3.5.2	Ondersteuning van passende begeleiding voor bepaalde leerlingen: verhoogde zorg	23
3.6	Ondersteuning van de implementatie van beleidsprioriteiten.....	23
3.6.1	Digitalisering van het onderwijs.....	23
3.6.2	Datageletterdheid.....	24
4	Eigen ontwikkeling als organisatie	25
4.1	Expertise-ontwikkeling	25
4.2	Evidence informed.....	25
4.3	Effectiviteit.....	25
4.4	Overleg met verscheidene onderwijsactoren op verschillende niveaus	26
Deel 4	Bijlagen.....	27
1	De Europese (Erasmus+) subsidie-aanvraag HERMMES	27
2	Samenwerking tussen PBD's binnen OKO	28
3	De aanbevelingen van de commissie Monard	29
3.1	Aanbevelingen met betrekking tot het begeleidingswerk van alle PBD's	29
3.2	Specifiek voor de steinerscholen	30

Voorwoord

De Pedagogische Begeleidingsdienst van de Federatie Steinerscholen vzw wil met dit begeleidingsplan tegemoet komen aan de decretale kerntaak zoals bepaald in art. 15 § 2 van het decreet betreffende de kwaliteit van het onderwijs van 8 mei 2009: “Iedere pedagogische begeleidingsdienst stelt driejaarlijks een begeleidingsplan op voor de volgende drie schooljaren. De pedagogische begeleidingsdienst deelt dit begeleidingsplan mee aan de instellingen en aan de Vlaamse Regering”.

Het werkveld van de begeleidingsdienst bestaat uit 19 scholen voor basisonderwijs, waarvan één voor buitengewoon onderwijs, verspreid over 23 vestigingsplaatsen; én uit 3 scholen voor secundair onderwijs, waarvan één voor buitengewoon onderwijs, verspreid over 10 vestigingsplaatsen. Op 1 februari 2021 telden deze scholen samen 547,99 organieke ambten. In september 2021 organiseren twee vestigingsplaatsen secundair onderwijs in hun eerste graad naast de A-stroom ook een B-stroom. Drie vestigingsplaatsen secundair onderwijs organiseren naast de studierichting *ASO R. Steinerpedagogie* nog een bijkomende studierichting. Dit zijn respectievelijk de studierichtingen *TSO Bouwtechnieken*, *BSO Zorg en Welzijn* en *BSO Hout*. Een overzicht van alle scholen is te vinden op de website van de Federatie Steinerscholen vzw www.steinerscholen.be.

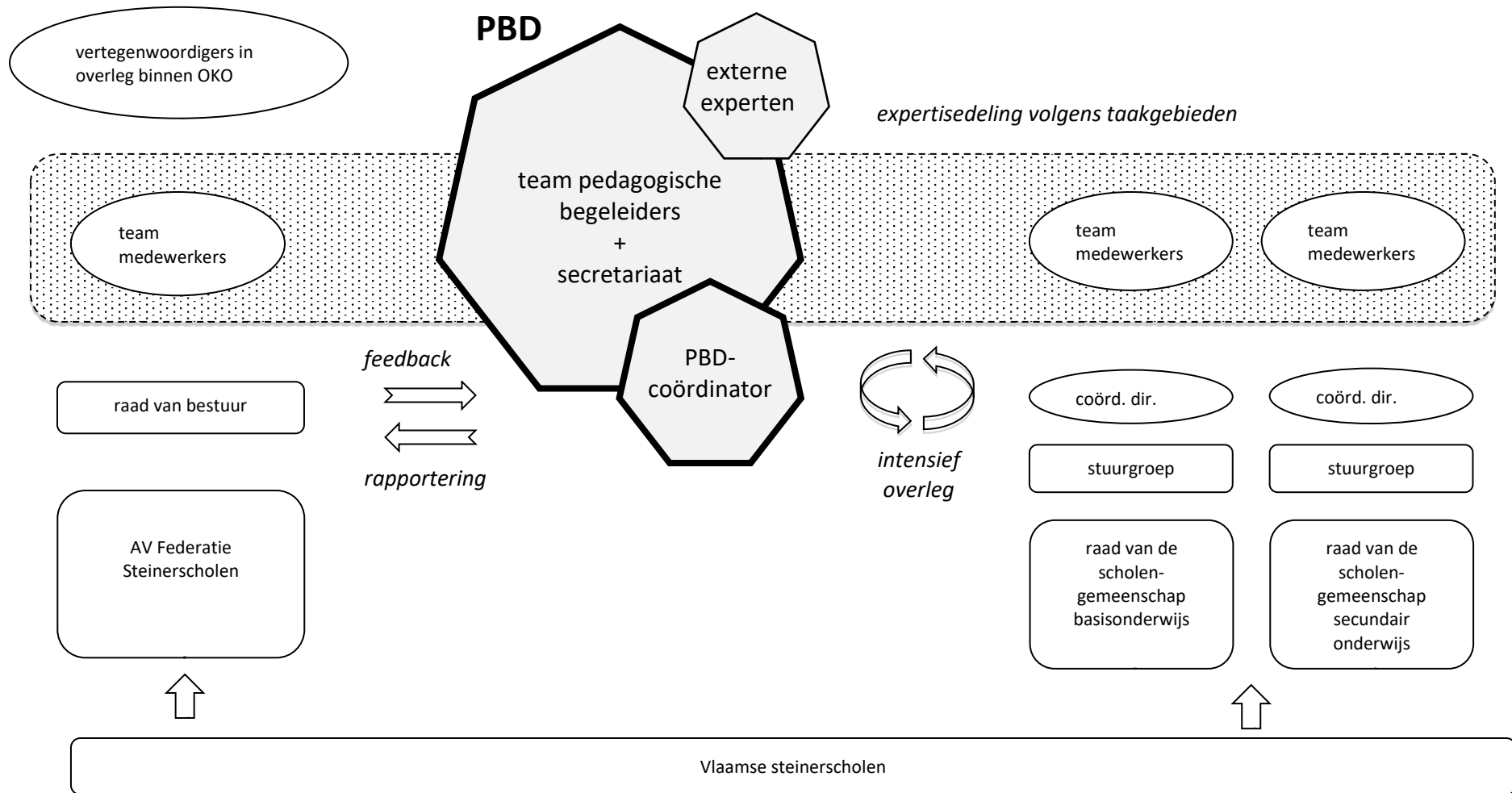
Dit begeleidingsplan houdt rekening met de wijzigende regelgeving, het kerntakendebat, de evolutie binnen onze schoolbeweging, eigen reflecties en de aanbevelingen uit de opvolgingsevaluatie door de commissie o.l.v. dhr. G. Monard in 2018.

Deel 1 Algemene beschrijving van de organisatie

1 Organogram

De 22 Vlaamse steinerscholen met hun 33 vestigingen zijn enerzijds verbonden als lid van de Federatie Steinerscholen, anderzijds hebben zij per niveau een samenwerkingsverband in twee scholengemeenschappen. De pedagogische begeleidingsdienst wordt ingericht door de Federatie Steinerscholen en werkt samen met de scholengemeenschappen op de terreinen waar ook zij de scholen pedagogisch ondersteunen.

Voor talrijke beleidsmateries overlegt de Federatie Steinerscholen structureel met partners uit het Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers (OKO). Vanuit die intense samenwerking groeide het ondersteuningsnetwerk OKOplus.

2 Personeelsbestand

2.1 Situatie juni 2021

3,5 VTE personeel in dienstverband		gedetacheerd	uit werkingsbudget	toegevoegd	
algemene coördinatie en beleid (inclusief vertegenwoordiging, personeelsadm., financiële opvolging)		0,50	0,05	0,20	SGBaO+SGSO
vorming	vorming: praktische organisatie			0,50	federatie
				0,06	SGBaO
	vorming: inhoudelijke coördinatie		0,12		
	vorming: eigen docenten		0,18	0,06	SGBaO
begeleiding	opvolging		0,08	0,08	SGBaO+SGSO
	competentiebegeleiding	0,80			
	ondersteuning taalbeleid	0,13		0,20	SGBaO
	ondersteuning zorgbeleid			0,11	SGBaO+SGSO
	ondersteuning kwaliteitsontwikkeling			0,20	SGBaO+SGSO
	media-educatie		0,05	0,10	SGSO
	extra eigen begeleiders		0,04	0,03	SGBaO
housekeeping			0,03		
SOM		1,42	0,54	1,53	

2.2 Eigen omkadering

- een personeelslid voor **een halve opdracht (0,5 VTE)** via de aan het Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers (OKO) toegekende verloven wegens bijzondere opdracht (DK art. 17). De PBD-coördinator komt in deze halftijdse detachering.
- **0,83 VTE** (middels een verlof wegens bijzondere opdracht) voor het project 'Ondersteuning in scholen en competentieontwikkeling van personeelsleden'. Een convenant legt de opdrachten vast die met deze personeelsmiddelen gerealiseerd moeten worden.
- **een achtste betrekking (0,125 VTE)** om de opdrachten in het convenant met betrekking tot het taalbeleid te realiseren.
- **0,54 VTE** wordt met werkingsmiddelen bezoldigd.
- Volledigheidshalve moet nog vermeld worden dat er op het niveau van OKO als geheel een halftijdse ondersteuning is voorzien voor de pedagogische samenwerking tussen de vier partners. Deze samenwerking is als opdracht opgenomen in het Convenant OKO in art 7, meer bepaald de punten 2 en 3.

2.3 Ondersteuning vanuit de koepel Federatie Steinerscholen vzw

Medewerkers van de federatie worden ook ingeschakeld voor de PBD-werking op het vlak van communicatie, planning, organisatie en logistieke verzorging van het vormingsaanbod. De globale logistieke en materiële ondersteuning vanuit de koepel kan geraamd worden op ongeveer **0,50 VTE**.

2.4 Expertisedeling met de begeleidingsteams van de scholengemeenschappen

De twee scholengemeenschappen hebben elk een voltijdse leidinggevende en enkele medewerkers. In de beheersovereenkomsten van de beide scholengemeenschappen neemt het pedagogisch-didactische aspect een prominente plaats in.

Zo kan men stellen dat ongeveer **1.03 VTE** vanuit de scholengemeenschappen worden ingezet voor opdrachten die nauw verwant zijn met die van de PBD-begeleiders, vooral op het vlak van de volgende PBD taken: (1) ondersteuning van het zorgbeleid (2) ondersteuning taalbeleid (3) ondersteuning van de scholen bij de ontwikkeling van hun kwaliteitsbeleid (4) opvolging van begeleidingstrajecten (5) inrichting van bijkomende vorming.

2.5 Europese (ERASMUS+) subsidie-aanvraag

De PBD is betrokken bij een ERASMUS+ subsidie-aanvraag die, mits goedkeuring, extra middelen, specifiek op het vlak van media-educatie, zal binnenbrengen. Meer over dit project staat in bijlage 1.

Deel 2 De initiatieven van de PBD

1 Achtergrond en aanleidingen van de voorgestelde initiatieven

1.1 Decretale opdrachten

In het decreet betreffende de kwaliteit van het onderwijs van 8 mei 2009 worden de kerntaken voor de pedagogische begeleidingsdiensten opgesomd. Bij de uittekening van onze geplande ondersteuningsfocussen verwijzen we naar opdrachten uit deze opsomming.

Art. 15. § 1. De pedagogische begeleidingsdiensten hebben de volgende opdrachten:

1° de onderwijsinstellingen in kwestie ondersteunen bij de realisatie van hun eigen pedagogisch (...) project (...);

2° de onderwijsinstellingen (...) ondersteunen bij het bevorderen van hun onderwijskwaliteit, (...) en bij hun ontwikkeling tot professionele lerende organisatie door :

- a) netwerkvorming te bevorderen en netwerken te ondersteunen;*
- b) leidinggevend te ondersteunen of te vormen;*
- c) de beroepsbekwaamheid van de personeelsleden te ondersteunen binnen een school (...) en instellingsoverstijgend met bijzondere aandacht voor beginnende personeelsleden, personeelsleden met specifieke opdrachten. Daarnaast dient prioritair aandacht besteed te worden aan de competenties in het kader van het onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften;*
- d) het beleidsvoerend vermogen van instellingen te versterken;*
- e) de kwaliteitszorg van instellingen te ondersteunen;*

3° op verzoek van het bestuur van de instelling de instelling ondersteunen en begeleiden bij de uitwerking van de aangegeven actiepunten na een doorlichting;

4° onderwijsinnovaties aanreiken, stimuleren en ondersteunen;

5° aanbodgerichte nascholingsactiviteiten aanreiken en aansturen met inbegrip van de nascholing van directies;

6° met verscheidene onderwijsactoren op verschillende niveaus overleggen over onderwijskwaliteit en de kwaliteit van de leerlingenbegeleiding;

7° participeren aan de aansturing of opvolging van ondersteuningsinitiatieven georganiseerd of gesubsidieerd door de Vlaamse Regering die als doelstelling het ondersteunen van instellingen, leerkrachten of begeleiders hebben.

1.2 Interne evaluatie van de werking, de impact en de effecten

Feedback van de betrokkenen leert ons een en ander over de effecten van onze interventies. Het bereik van onze initiatieven is vrij eenvoudig te meten. Deelnemers aan het vormingsaanbod worden

snel om evaluatieve opmerkingen gevraagd. Er zijn evaluatieformulieren in gebruik voor begeleidingen. Docenten en begeleiders zijn begaan met de impact en de betekenis van hun acties.

De effecten op langere termijn, zoals de gedragsveranderingen van de personeelsleden of de structurele wijzigingen in de schoolorganisatie, of nog sterker, het effect op de ontwikkeling van de leerlingen, zijn moeilijker in kaart te brengen. De structurele effecten zijn in deze groep nog het meest waarneembaar. De blijvende goede werking van nieuw opgerichte organen, de overgang naar een nieuwe leidinggevende of nieuw leidinggevend team, of de verzelfstandiging van een nieuwe vestiging. Maar ook de wijze waarop leidinggevend met leidraden aan de slag gaan, of hoe beleidsinstrumenten ingang vinden in de scholen, zorgt voor enige voldoening binnen de PBD.

In de relatief kleine beweging van Vlaamse steinerscholen is het vrij natuurlijk dat de begeleidingsdienst regelmatig overleg heeft met de scholen. De meest directe uiting daarvan zijn de frequente bijeenkomsten van de coördinerende directeuren van de scholengemeenschappen en de PBD-coördinator. Inwinning van de begeleidingsnoden en voorstelling van de professionaliseringsinitiatieven gebeurt via de raden van de scholengemeenschappen.

In speciale zittingen van het bestuursorgaan van de Federatie Steinerscholen worden de bijzondere uitdagingen van onze scholen, zoals de ontwikkeling van een sterk onderwijskundig beleidsvoerend vermogen, besproken. Samen met de bestuurders wordt gezocht naar adequate initiatieven.

1.3 Wisselwerking met partners

In eerste instantie is hier de samenwerking met de andere PBD's binnen OKO vermeldenswaardig. In bijlage 2 vindt men een uitgebreide omschrijving hiervan. De wisselwerking zorgt voor grote alertheid aangaande actuele uitdagingen en leidt tot inspirerende ideeën.

Op het gebied van schoolleiderschap en mediaeducatie is de laatste jaren een groeiende uitwisseling ontstaan met binnen- en buitenlandse studiecentra. Deze dialoog zorgt voor een voortdurende spiegel omtrent het eigen aanbod. Wij vermelden hier

- ~ Centrum voor Taal en Ontwikkeling,
- ~ Inspirerend Coachen,
- ~ Nederlandse Begeleidingsdienst voor Vrije Scholen,
- ~ Instituut voor Mens- en Organisatie-ontwikkeling.
- ~ U-consult voor intervisie en schoolbegeleiding (organisatiekunde),
- ~ Tapascity
- ~ ArtObe
- ~ VrijHoog
- ~ Alanus Hochschule
- ~ Freie Hochschule Stuttgart
- ~ E-learningwaldorf

De interactie met de laatste drie vermelde partners zal hopelijk nog toenemen als de ingediende Europese subsidie-aanvraag (zie bijlage 1) wordt goedgekeurd.

1.4 Opvolging van het overheidsbeleid

Het kerntakendebat heeft impact op de meerjarenplanning van de PBD. Heel wat accenten in dit begeleidingsplan werden beïnvloed door de verwachtingen die maatschappelijk en beleidsmatig leven ten aanzien van de begeleidingsdienst. Er is bewustzijn dat er wellicht nog een bijsturing zal gevraagd worden in de richting van een vijfjarig begeleidingsplan.

Rechtstreekse deelname aan enkele stuurgroepen die Onderwijskundig beleids- en praktijkgerichte onderzoeken (OBPWO's) opvolgen, zorgt voor grondige visievorming op terreinen zoals kwaliteitsmonitoring, effectiviteit van begeleidingsinterventies en blended learning.

De inspanningen van de PBD worden afgestemd op actuele uitdagingen in het onderwijs en op knelpunten die door de inspectie in Onderwijsspiegel gerapporteerd worden. Door de wisselwerking binnen OKO (zie bijlage 2) blijft de PBD op de hoogte van projecten zoals i-Learn, de versterking van dataletterdheid en effectief leesonderwijs.

1.5 Aanbevelingen van de commissie Monard

De aanbevelingen (zie bijlage 3) waren een aanleiding om, waar mogelijk, het aanbod en de werking bij te sturen.

2 Werkvormen

Zoals geformuleerd in onze werkingscode gaat ons begeleidingswerk uit van de volgende visie op de school. De school is een lerende organisatie, die haar eigen doelen duidelijk vooropstelt en nastreeft. Zij ziet het belang in van een voortdurend proces van verbetering. Zij beschouwt de leraar als een professional die bij de uitvoering van zijn opdracht uitgaat van de eigen opvattingen, expertise en ervaringen, doch met een open houding om te leren.

We kunnen onze werkvormen in vier categorieën indelen:

2.1 Gerichte nascholing

Jaarlijks wordt een veelzijdig vormingsprogramma gerealiseerd. Studiedagen en nascholingstrajecten hebben tot doel de beroepsbekwaamheid van onderwijsprofessionals te versterken.

De vormingsnoden binnen de scholen worden jaarlijks geïnventariseerd. Op vraag van een school of scholengemeenschap organiseert de PBD, in de mate van het mogelijke, specifieke nascholing. Die kan de vorm aannemen van breed toegankelijke cursussen of voordrachten, vormingssessies binnen een schoolteam of bijdragen en workshops op lerarenconferenties.

Ook vanuit eigen initiatief ontwikkelt de PBD een nascholingsaanbod, inspeland op waargenomen uitdagingen in de scholen en evoluties in het onderwijslandschap.

Niet alleen de pedagogisch-didactische competenties van de leraren moeten worden aangesterkt. Ook andere onderwijsprofessionals zoals school- en teamleiders, zorgcoördinatoren en ondersteuners, mentoren en docenten kunnen rekenen op nascholing waarbij hun agogische vaardigheden bij het leiden, begeleiden en opleiden van collega's worden aangescherpt.

Internationale samenwerking leidt tot expertise-verhoging. Niet alleen worden buitenlandse docenten uitgenodigd. Via blended learning worden internationale leertrajecten aangeboden op het vlak van mediapedagogie en schoolleiderschap.

2.2 Integratie van expertise-overdracht en begeleiding

Inzichten en vaardigheden die in vormingssessies verworven werden, moeten vertaald worden naar de werkvloer. Zoals de commissie Monard ook heeft aanbevolen, worden begeleiding en navorming daartoe zoveel mogelijk geïntegreerd.

Na de interactieve verwerving van nieuwe inzichten kunnen de deelnemers aan de slag. De implementatie van de aangeboden expertise wordt opgevolgd. Evaluatie heeft als doel de hindernissen op de weg naar gedrags- of organisatieverandering op te sporen en, indien mogelijk, aanbevelingen te formuleren om die te overstijgen.

2.3 Processen van kwaliteitsontwikkeling versterken

Deze doelgerichte begeleidingsinterventies brengen bewustzijn omtrent de factoren die nodig zijn om als schoolteam vol scheppingskracht de kwaliteit van het onderwijs blijvend op te tillen. Leiderschap is hierbij een belangrijk begrip waarmee de professionalisering, de samenwerking, de veelzijdige aspecten van duurzame processen en de verzorging van de organische structuur van een school ter harte worden genomen.

De schoolcultuur en -structuur vormen de voedingsbodem voor de realisatie van het pedagogisch project. Omgekeerd: zij moeten voldoende afgestemd zijn op de eigenheid van de pedagogische visie en praktijk zodat zij er ruimte en zuurstof aan kunnen bieden.

Naast de terbeschikkingstelling van extra expertise ligt er ook een uitdaging in het stimuleren van de uitwisseling tussen scholen, die vaak op verschillende terreinen een inspirerende rol voor elkaar kunnen innemen.

2.4 Formuleren van leidraden en aanbevelingen

Opvolging van de evoluties in het Vlaamse onderwijslandschap en de debatten in de Brusselse overlegorganen, studie, onderzoeks- en vertalingswerk leiden tot de realisatie van kwaliteitsdocumenten die de scholen een kader van aanbevelingen kunnen geven om eigen kwaliteitsbeleid te kunnen voeren.

3 Prioritaire ondersteuningsinitiatieven

3.1 Versterking van de beroepsbekwaamheid van personeelsleden met pedagogisch-didactische opdrachten

3.1.1 Startersinitiatie voor beginnende leraren

Voor de verschillende geledingen (kleuterschool, lagere school en middelbare school) wordt vorming aangeboden die startende leraren ondersteunt in hun nieuwe functie. Aspecten van de klaspraktijk en de leeftijdsgerichte didactiek komen aan bod.

Thema's die cyclisch doorheen opeenvolgende schooljaren de revue passeren zijn o.a.

- voor de peuter/kleuterleeftijd: vrije spel, huishoudelijke activiteiten, bewegingsspeken, beeldende, verhalende en muzikale activiteiten,
- voor de lagere school: taal, wiskunde, heemkunde
- voor de middelbare school: uitbouw van de leerlijnen, klasmanagement, evaluatie, kunstzinnig onderwijs

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	startende leraren
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	bereik: beginnende leraren van alle steinerscholen leereffect: praktische didactische handvatten
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	gevarieerde, vakgerichte didactische praktijk ten voordele van een bredere ontwikkeling op allerlei leergebieden
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	grotendeels autonoom voor klasmanagement: samenwerking met Eekhout Academy

3.1.2 Taalgericht onderwijs

Door een bevraging omtrent 'taalgericht onderwijs' bij alle leraren van de basis-steinerscholen zijn enkele uitdagingen in de verf gezet. Taalontwikkeling in meertalige context wordt een speerpunt in de komende jaren. Per school zal minstens één ankerpersoon deelnemen aan een specifiek professionaliseringstraject. Mede dankzij expertise vanuit het OTC wordt vorming en opvolging van de implementatie op de werkvloer in het vooruitzicht gesteld.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2°
type interventie	
doelgroep	ankerpersonen in elke basisschool

beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	bereik: via deze ankerpersonen willen we alle leraren in de basisscholen bereiken leereffect: kennis van didactische aandachtspunten op het vlak van taalgericht onderwijs
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	sterkere didactische praktijk en rijkere taalcompetentie Nederlands
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	OTC

Ook voor het secundair staat een analoog project in de steigers. In het schooljaar 2021-2022 worden alle leraren in de middelbare school bevraagd om de pijnpunten van het taalgericht onderwijs te verduidelijken en aan te pakken. De eindtermen basisgeletterdheid Nederlands vormen in deze context een vanzelfsprekend ijkpunt op het einde van de eerste graad.

3.1.3 Mediawijsheid

Ons onderwijs heeft een uitgekende leerlijn rond media-educatie waarin de overgang van analoge media naar digitale media een cruciaal element is. De ontwikkeling van mediawijsheid begint op jonge leeftijd met gezond sensorisch contact en gebruik van analoge media voor expressie en communicatie in klank en taal, schrift en beeld. Gradueel worden de competenties opgebouwd zodat jongeren in de bovenbouw soeverein digitale technieken kunnen gebruiken voor hun creatieve werk.

De ontwikkeling van digitale competenties en mediawijsheid staan in de focus van een groeiend vormingsaanbod. Ook deze professionalisering zal een integratie vergen van vorming én begeleiding. Ankerpersonen van basis- en secundaire scholen verwerven de nodige expertise om binnen hun team te werken aan een mediaconcept in het schoolbeleid, verdieping van de leerlijn en communicatie met de ouders.

Het is een werk van lange adem: via workshops, ateliers, opvolging van de vorderingen in de scholen, uitwisseling tussen de ankerpersonen wil de PBD ontwikkeling op dit vlak blijven stimuleren.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 2°
type interventie	
doelgroep	de algemene vorming is geschikt voor elke leraar, de intensieve professionalisering richt zich op ankerpersonen in elke school
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	bereik: via deze ankerpersonen willen we alle leraren in de scholen bereiken. leereffect: praktische workshops en uitwisseling moeten onmiddellijke inspiratie geven voor didactische opdrachten binnen de leerlijn van mediawijsheid
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	beoogd effect: een didactische visie op de medialeerlijn van peuter tot 18 jaar die teambreed wordt uitgedragen. Leerlingen ontwikkelen naast inzicht en digitale vaardigheden ook attitudes om

	kritisch, vrij, creatief, gezond en verantwoordelijk met moderne media om te gaan.
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	in binnenland: Vlaams kenniscentrum Mediawijs, in buitenland: partners in de ERASMUS+ aanvraag (zie bijlage1)

3.1.4 Ondersteuning van passende begeleiding voor alle leerlingen: brede basiszorg

De impact van de coronatijd op de persoonlijke ontwikkeling van jonge mensen is niet systematisch in kaart gebracht. Bepaalde fenomenen binnen het psychisch en sociaal functioneren van leerlingen, die al vóór de pandemie bekend waren, verdienen hoe dan ook een pedagogisch onderbouwd antwoord. Dit is onder meer het geval bij moeilijke zelfregulatie bij jonge kinderen en toenemende situaties van grensoverschrijdend gedrag.

De PBD zal vormings- en begeleidingsinitiatieven ontplooiën ter versterking van de leerlingenbegeleiding op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook de seksueel-relatieve opvoeding wordt in dit verband onder de aandacht geplaatst. Er komt een project in de basisscholen rond zelfregulatie bij jonge kinderen. En het project 'Verbindend gezag bij grensoverschrijdend gedrag' zal verder uitgebouwd worden voor alle leeftijdscategorieën.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 2°
type interventie	
doelgroep	alle leraren
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	bereik: zoveel mogelijk leraren leereffect: pedagogisch inzicht en kennis van aanbevelingen om de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	een merkbare en door de ouders gewaardeerde ondersteuning van het psychisch-emotioneel welzijn van de leerlingen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	we werken samen met artsen voor het medisch-pedagogische thema bij jonge kinderen. De Eekhout Academy is partner voor het thema 'verbindend gezag'

3.1.5 Ondersteuning bij implementatie van nieuwe leerplannen

De PBD is betrokken bij de opmaak van nieuwe leerplannen. Momenteel is de eerste graad van het secundair volop aan de slag met de implementatie van de nieuwe leerplandoelstellingen. De hogere graden en de basisscholen zullen volgen. De begeleidingsdienst stelt aanbevelingen op en leidt sessies op vormings- en reflectiedagen om de lerarenteams inspiratie te bieden in het veranderingsproces. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is het (breed opgevat) kunstzinnig

vormgeven aan de pedagogie, ter bevordering van de ontwikkeling van vrije creativiteit bij de leerlingen (op alle ontwikkelingsgebieden).

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 4°
type interventie	
doelgroep	alle leraren
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	zoveel mogelijk leraren raken vertrouwd met de nieuwe leerplannen en zien de kansen van teamwork voor een gezamenlijke behartiging van niet-vakgebonden leerplandoelstellingen
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	verhoogde samenwerking tussen leraren die in de didactische lespraktijk oog hebben voor het geheel van leerplandoelstellingen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.1.6 Verruiming van de didactische vaardigheden: algemeen, vakspecifiek en naar specifieke doelgroepen

Klasmanagement, gebruik van coöperatieve werkvormen en differentiatie blijven thema's waarrond nascholing zal worden ingericht. Ook de groep van hoogbegaafde leerlingen wordt in dit verhaal niet vergeten. Afwisselend richt het vormingsaanbod zich ook naar verschillende leergebieden of vakken om gerichte vakdidactische vaardigheden aan te scherpen. Binnen de vrij nieuwe TSO-richting Bouwtechnieken en de pas opgerichte BSO-richting Zorg en welzijn, maar ook in de hervormde BSO-richting Hout 'die vroeger 'Duurzaam wonen' heette) is er nood aan afstemming van de didactische aanpak op de persoonlijke leerstrategieën. Hierover zal aan de lerarenteams op school begeleiding worden geboden.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 2°
type interventie	
doelgroep	afhange van het type vorming
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	verhoogde kennis van didactische werkvormen die beantwoorden aan specifieke noden
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	bij leraren: een veelzijdiger didactische klaspraktijk, met oog voor specifieke doelgroepen en individuele ontwikkelingsnoden bij leerlingen: ontwikkeling van individuele leerstrategieën, versterking van de 'growth mindset', de leermotivatie en –winst bij leerlingen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	o.a. Begeleidingsdienst voor Vrije scholen Nederland, VrijHoog

3.2 Versterking van de beroepsbekwaamheid van personeelsleden met agogisch-begeleidende opdrachten

3.2.1 Coachingsvaardigheden voor (aanvangs)begeleiders, mentoren en ondersteuners

Professionalisering van de aanvangsbegeleiders, mentoren en ondersteuners van het OKO+ ondersteuningsnetwerk blijft een aandachtspunt. Hiervoor zetten we een samenwerking op met de organisatie 'Inspirerend coachen'.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 2°
type interventie	
doelgroep	begeleiders, mentoren, ondersteuners
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	bij cursisten: verhoogde ervaring op het vlak van coachingsvaardigheden
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	bij de onderwijsprofessionals: verrijking van de begeleiding van startende leraren en leraren met uitdagingen op het vlak van inclusief onderwijs bij de leerlingen: een stimulerend leerklimaat
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	Inspirerend coachen

3.2.2 Thema's in de leerlingenzorg

Zorgcoördinatoren hebben een cruciale rol op het terrein van de leerlingenbegeleiding. Zij interageren met vele partijen: de leerlingen, de leraren, de ouders, het CLB, de directie. Het vraagt van hen een zekere deskundigheid rond actuele uitdagingen. Momenteel is er veel vraag in onze scholen om een duidelijker antwoord te bieden aan grensoverschrijdend gedrag dat hier en daar bij leerlingen optreedt.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 2°
type interventie	
doelgroep	zorgcoördinatoren
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	expertise-winning op het vlak van specifieke zorgthema's, zoals grensoverschrijdend gedrag
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	- verrijking van de schoolcultuur met sterke pedagogische bekwaamheid t.o.v. zorgvraagstukken - beantwoording van de nood van leerlingen aan specifieke begeleidende of begrenzendende maatregelen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	Eekhout Academy

3.2.3 Afstemming van de ondersteuning op het pedagogisch project

Ervaring leert dat de ondersteuners van het OKO+ ondersteuningsnetwerk aan vele verwachtingen moeten voldoen. Zij komen op bezoek bij leraren die ondersteuning nodig hebben op het vlak van inclusieve klaspraktijk en specifieke leerlingenbegeleiding. Ook met zorgcoördinatoren is er veel uitwisseling, vooral aangaande de leerlingen die verhoogde zorg kunnen gebruiken.

Ondersteuners zijn vakbekwaam in de begeleidingsproblematiek van leerlingen met bijzondere ontwikkelings- en leernoden. Opdat de expertise-overdracht naar leraren optimaal zou kunnen verlopen, is er een zekere resonantie nodig. De ondersteuners moeten vertrouwd zijn met de steinerpedagogische visie, zoals die in leerplannen en in de didactische klaspraktijk wordt verwerkelijkt. Alleen onder deze voorwaarde kunnen hun vakkundige aanbevelingen wortel schieten in de klaspraktijk.

In afspraak met de competentiebegeleiders wordt uit het PBD-vormingsaanbod een selectie gemaakt die ook voor de ondersteuners dienstbaar kan zijn.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.1° en 2°
type interventie	
doelgroep	ondersteuners
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	inzicht in de achtergrond en de concrete didactische realisatie van het steinerpedagogisch project
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	sterke expertise-overdracht van ondersteuners aan leraren verhoging van de professionaliteit in de begeleiding van leerlingen met bijzondere ontwikkelings- en leernoden.
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.3 Versterking van de beroepsbekwaamheid van personeelsleden met leidinggevende opdrachten

3.3.1 Professionalisering van de schoolleiding

De coronatijd heeft de cruciale rol van schoolleiders nog eens in de verf gezet. De voorbije jaren hebben we al heel wat nascholing voor deze doelgroep ontplooid en dat zal in de toekomst niet anders zijn. Concreet wordt een blended-learning project via internationale samenwerking in de steigers gezet: 'Learning journey: leadership' via e-learning Waldorf. De eerste module richt zich op processen van besluitvorming. Ingrediënten zijn: online inhoudelijke documentatie, live webinars, collegiale uitwisseling en de inrichting van Vlaamse intervisiemomenten, waarin de eigen werkpraktijk wordt getoetst aan de nieuwe inzichten. De thema's die in het schooljaar 2021-2022 zeker aan bod komen zijn: mandateren en delegeren, participatie van leerlingen en ouders, leiderschapstijl en professionalisering van leraren.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	schoolleiders
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	inzichten en kennis van praktijkvoorbeelden op het vlak van horizontaal leiderschap
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	versterking van de praktijk van horizontaal leiderschap, duidelijker rolverdeling, verhoogde participatie
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	European Council for Steiner Waldorf Education, e-learningwaldorf, Begeleidingsdienst voor Vrije Scholen, Instituut voor Mens en Organisatieontw.

3.3.2 Professionalisering van de schoolbesturen

De schoolbesturen hebben nood aan begeleiding en expertise om verantwoordelijkheid te kunnen nemen op het vlak van het lange-termijn schoolbeleid, en om professioneel te kunnen handelen in tijden van crisis of conflict binnen de schoolmuren. De pedagogische begeleidingsdienst zal de draad weer opnemen van vroegere vormingssessies voor schoolbesturen.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	schoolbesturen
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	verwerven van inzichten en kennisname van de principes van hygiënisch, competent schoolbestuur
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	versteving van het beleidsvoerend vermogen binnen de scholen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	U-consult

3.4 Versterking van de ontwikkeling van de school als lerende organisatie

3.4.1 Interne audits

De pedagogische begeleidingsdienst maakt werk van interne audits, waarbij een kader zal worden gehanteerd dat verwant is met dat van de doorlichting. Bedoeling is ook dat scholen/vestigingen elkaar spiegelen en van elkaar leren op het vlak van onderwijskundig leiderschap. Collegiale toetsing zou men het kunnen noemen.

De begeleidingsdienst zorgt voor het kader en het faciliteren van de audit. Naast de criteria die de overheid gebruikt, brengen wij ook elementen uit onze pedagogische visie aan bod (zoals de steinerpedagogische kracht van de leraar en de rijkdom van ontwikkelingsgerichte processen in het lerarenteam). Deze elementen staan vernoemd in de 'Handleiding Schoolbeleid voor Onderwijskwaliteit', zoals die de scholen ter beschikking is gesteld.

De kans is reëel dat uit de spiegeling concrete begeleidingstrajecten volgen ter versterking van het beleidsvoerend vermogen.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	schoolleiding
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	evaluatie van de onderwijskundig leiderschap
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	versteving van het beleidsvoerend vermogen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.4.2 Ondersteuning bij kwaliteitsopvolging

Elk van de 37 kwaliteitsverwachtingen van het ROK kan aanleiding zijn tot een intern onderzoek, waarbij meerdere scholen via een identieke peiling (bevraging via het digitale platform WmK 'Werken met Kwaliteit') in kaart brengen waar de uitdagingen voor kwaliteitsontwikkeling gesitueerd zijn. De PBD heeft in het verleden mee gezocht naar gepast instrumentarium. Ondertussen hebben alle scholen de zelfde software en kunnen de scholengemeenschappen vergelijkend onderzoek tussen de scholen opstarten.

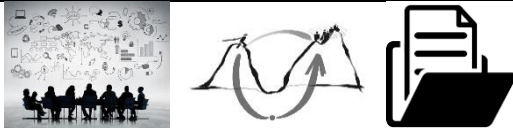
decretaale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	schoolleiding
beoogd effect op korte termijn	monitoring van kwaliteitscriteria

(bereik en leereffect)	
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	Kwaliteitsontwikkeling in een evidence-informed kader
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.4.3 Handelingsplannen na brede leerlingenevaluatie

De basis-stainerscholen hebben een mooi uitgewerkt leerlingenvolgsysteem en kleuterobservatie-instrument. In de secundaire scholen is nog werk aan de winkel om de brede evaluatie, die ook in de nieuwe leerplannen beschreven staat, systemisch te ondersteunen en tot dagelijkse praktijk te ontwikkelen in een cultuur van teamwork.

Op beide niveaus verdienen de daaropvolgende stappen nog bijzondere aandacht. Welke handelingsplannen worden ontwikkeld op basis van de geconstateerde groeipunten? Hoe worden kijkwijzers geïmplementeerd? Welke pedagogische maatregelen worden genomen en structureel opgevolgd naar aanleiding van pedagogische waarnemingen of toetsresultaten? De inspanningen die leraren (als bijsturing van hun didactisch handelen) op individuele basis nemen moeten als voorbeeld dienen om ook hefbomen te ontwikkelen in teamverband, gevoed door degelijk onderwijskundig beleid op schoolniveau en gespiegeld door andere scholen.

decretale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	schoolleiding
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	uitbouw van het leerlingenvolgsysteem binnen de secundaire scholen ontwikkeling van handelingsplannen op basis van de groeipunten die het leerlingenvolgsysteem signaleert
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	doeltreffender sturing van de pedagogische inspanningen naar de noden op de klasvloer
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.4.4 Het expertise-portfolio

Voor heel wat pedagogisch-didactische én beleidskundige thema's kan men binnen de 22 scholen van ons netwerk experts vinden die in hun jarenlange carrière voorbeelden van good practice hebben neergezet.

We willen als PBD de scholengemeenschappen ondersteunen om lerende expertise-netwerken te worden, waarbij scholen van elkaar weten waar collegiaal advies in te winnen is, waar men kan gaan hospiteren, of welke collega 'geleend' kan worden voor een vormingssessie in huis.

Daartoe zullen wij elke school uitnodigen in een expertise-portfolio aan te geven voor welke thema's burens mogen komen gluren. De PBD zal daartoe een format opstellen.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2° en 5°
type interventie	
doelgroep	schoolleiding
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	onderlinge bekendmaking van 'good practices'
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	uitwisseling van expertise, toename van het informele leren via lerende netwerken
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.4.5 Ondersteuning bij de voorbereiding of de opvolging van een doorlichting

Zoals in het verleden blijft de PBD beschikbaar voor heel specifiek advies en begeleiding naar aanleiding van een doorlichting.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.3°
type interventie	
doelgroep	schoolleiding
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	versterking van de kwaliteitscirkel binnen schoolbeleid
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	versterking van het beleidsvoerend vermogen
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	autonoom

3.5 Ondersteuning van het schoolbeleid aangaande leerlingenbegeleiding

3.5.1 Ondersteuning van passende begeleiding voor alle leerlingen: brede basiszorg, krachtige leeromgeving

De PBD wil de scholen ondersteunen op elk van de vier begeleidingsdomeinen. Sommige van de onderstaande initiatieven verlopen via het nascholingstraject. Andere zullen een meer systemische ondersteuning vergen, zoals het in kaart brengen van leervertraging. Enkele initiatieven zullen expliciet door de scholengemeenschappen worden uitgevoerd, die de PBD op deze manier versterken. (zie deel 1, § 2.1, blz 6).

- 1) Leren en studeren
 - vormingsaanbod rond pedagogische vaardigheden om een aangepast leerklimaat te creëren
 - in kaart brengen van de leervertraging ten gevolge van de pandemie
 - ontwikkeling van initiatieven ter remediëring (o.a. met verscherpte aandacht voor de eindtermen basisgeletterdheid)
- 2) Onderwijsloopbaan
 - met behulp van 'Tapas for Students'- testen verhogen we de zelfreflectie bij leerlingen aangaande hun talenten en passies, hetgeen ondersteunend werkt bij de studiekeuzebegeleiding
- 3) Psychisch en sociaal functioneren
 - in kaart brengen van de ontwikkelingsvertraging ten gevolge van de pandemie
 - vormings- en begeleidingsinitiatieven ontplooiën ter versterking van de leerlingenbegeleiding op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling
- 4) Preventieve gezondheidszorg
 - nascholing rond media-coaching (ter preventie en herstel van schade door mediaverslaving, cyberpesten, inbreuk op privacy, ...)

decretaale opdracht	Art. 15 §1.2°
type interventie	
doelgroep	afhankelijk van de specifieke werkvorm en het specifieke thema
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	verhoogde detectie van de pedagogische uitdagingen en aanbod van vorming om de nodige pedagogisch didactische competenties te ontwikkelen
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	versterking van de basiszorg
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	afhankelijk van het specifieke thema bv persoonlijkheidstesten via Tapascity, media-coaching met Mediawijs e.a.

3.5.2 Ondersteuning van passende begeleiding voor bepaalde leerlingen: verhoogde zorg

Hogerop werden reeds enkele initiatieven genoemd die impact hebben op dit terrein, zoals de professionalisering van de ondersteuners van het OKOplus ondersteuningsnetwerk. In het verlengde daarvan mag men de vorming van de competentiebegeleiders en hun casus-uitwisseling met de zorgcoördinatoren vernoemen, alsook de disseminatie van de verworven expertise op het vlak van begeleiding van specifieke doelgroepen, zoals sterke of hoog-sensitieve leerlingen.

Structureel wil de PBD, in samenwerking met de scholengemeenschappen, expliciete begeleidingsmiddelen blijven vrijmaken voor de ondersteuning van scholen bij de uitbouw van hun zorgbeleid en de implementatie van het zorgplan. Er zullen ook kaders (zoals recentelijk het document 'Wegwijs in partnerschap bij (specifieke) onderwijsbehoeften') en modeldocumenten (zoals voor IAC) worden ontwikkeld.

decretaire opdracht	Art. 15 §1.2°
type interventie	
doelgroep	Directies en zorgcoördinatoren
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	kennisname van extra modellen, instrumenten, handelingsplannen
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	professionalisering van het zorgbeleid
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	ondersteuningsnetwerk OKOplus

3.6 Ondersteuning van de implementatie van beleidsprioriteiten

3.6.1 Digitalisering van het onderwijs

Het lijkt geen twijfel dat de scholen met steeds meer vragen zullen geconfronteerd worden ten aanzien van de nuttige aanwending van moderne technologie en software. De PBD volgt projecten op zoals i-Learn, en stuurgroepen van onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (OBPWO) ter zake. Samen met partners in haar netwerk (zie aanvraag ERASMUS+ in bijlage 1), ontwerpt de PBD gepaste aanbevelingen om scholen richting te geven hun lokale implementatie van overheidsinitiatieven zoals DIGISPRONG.

decretaire opdracht	Art. 15 §1.4° en 7°
type interventie	
doelgroep	Directies en media-ankerpersonen in de school

beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	kennisname van de noden en opportuniteiten om nieuwe technologie en middelen aan te wenden binnen het eigen pedagogisch project
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	Ondersteuning van de leerlijn rond digitale competenties, versterking van de informatieverzameling en datageletterdheid op school- en bovenschools niveau Bij de leerlingen: effectief en gezond gebruik van digitale toepassingen waardoor gepersonaliseerde opdrachten mogelijk worden en ontwikkeling van digitale competenties gestimuleerd wordt.
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	in binnenland: Vlaams kenniscentrum Mediawijs, in buitenland: partners in de ERASMUS+ aanvraag (zie bijlage1)

3.6.2 Datageletterdheid

Aansluitend bij het vorige punt, groeit de noodzaak om data omtrent de ontwikkeling van de leerlingen breder en bewuster te verzamelen, te interpreteren en te gebruiken als element binnen de oordeelsvorming op pedagogisch-didactisch vlak en op beleidsniveau.

Via OKO volgt de PBD de 'technische werkgroep data' die het departement Onderwijs heeft opgericht.

Systematische verzameling van data van leervorderingen en persoonlijke ontwikkeling, over de breedte van ons pedagogisch project, is een grote uitdaging, waarover met de scholen een plan van aanpak moet worden uitgestippeld.

In samenwerking met de PBD's van OKO wordt in het najaar van 2021 een studiedag voor de begeleidingsdiensten ingericht om ons nadien te beraden hoe we verder de krachten bundelen en de scholen meenemen in dit verhaal.

decretaale opdracht	Art. 15 §1.4° en 7°
type interventie	
doelgroep	schooldirecties
beoogd effect op korte termijn (bereik en leereffect)	een plan van aanpak voor bredere dataverzameling als informatiebron voor onderwijskundig beleid
beoogd effect op lange termijn (gedrags- of organisatieverandering, of effect in leeruitkomsten bij leerlingen)	bewuste datahantering als element binnen de oordeelsvorming op pedagogisch-didactisch vlak en op beleidsniveau
mogelijke samenwerking met andere expertisecentra	andere PBD's

4 Eigen ontwikkeling als organisatie

4.1 Expertise-ontwikkeling

De samenwerkingsverbanden die her en der bij bovengenoemde initiatieven werden vermeld, zijn een bron van expertise-ontwikkeling. Expliciet wordt hier nog eens verwezen naar de uitwisseling in OKO-verband (zie bijlage 2).

Deze collegiale versterking wordt aangevuld met gerichte nascholing (zoals onlangs in de opleiding tot mediacoach bij Mediawijs).

4.2 Evidence informed

De PBD krijgt informatie vanuit de scholengemeenschappen die met hun leerlingenvolgsysteem systematischer data omtrent de leervorderingen zullen verzamelen en via het instrument WmK (Werken met Kwaliteit) de stand van zaken op het vlak van meerdere kwaliteitsverwachtingen kunnen nagaan.

Ook als PBD willen wij de komende jaren bij de scholen gerichte bevragingen uitzetten naar specifieke kwaliteitscriteria zoals die in het ROK vermeld staan of door de onderwijsinspectie in haar toezichtskader bij een doorlichting gebruikt worden.

Data die de overheid verzamelt (zoals uitslagen op peilingsproeven en doorstroomcijfers, maar ook doorlichtingsrapporten), worden uiteraard meegenomen bij de uitstippeling van de beleidsprioriteiten.

4.3 Effectiviteit

Zoals reeds in paragraaf 1.2 werd beschreven, verzamelt de PBD data omtrent de effectiviteit van haar inspanningen.

De kenmerken van professionaliseringsinterventies, die in het oog kunnen worden gehouden om effectiviteit te verhogen, (zoals door Merchie en collega's beschreven), zijn ons bekend, alsook de niveaus van effectiviteit (zoals Kirkpatrick en Guskey die beschrijven). Bij de aangekondigde begeleidingsinterventies (vernoemd in hoofdstuk 3 hieraan voorafgaand), is telkens het beoogde effect beschreven.

Uiteraard bestaat de kunst erin na te gaan of het beoogde effect daadwerkelijk is bereikt en om hieruit conclusies te trekken voor de aanpak van latere begeleidingsinitiatieven. Hiertoe zal voor elke begeleidingsinterventie inspanning worden geleverd. We willen immers niet alleen het effect op korte termijn (bereik, tevredenheid, bruikbaarheid en leereffect) via directe evaluatieve feedback in kaart brengen, maar ook polsen naar de effecten op langere termijn (gedragsverandering, structurele verandering, effect op leerlingenniveau).

4.4 Overleg met verscheidene onderwijsactoren op verschillende niveaus

In functie van onze decretale opdracht Art. 15 §1.6° plegen wij overleg met tal van onderwijsactoren. Op die manier zorgen wij voor beleidsontwikkeling, vlotte aansluiting bij nieuwe evoluties, kennis van actuele initiatieven en projecten, en voor kruisbestuiving omtrent professionalisering in het begeleidingswerk.

Enkele fora waar wij aan deelnemen zijn:

- ~ Structureel overleg van de 8 PBD's (met departement en kabinet)
- ~ Structureel overleg inspectie – PBD (via OKO, zowel algemeen als BaO, SO en BuO)
- ~ Opvolging engagementsverklaringen. Via OKO, maar PBD Steinerscholen volgt strikt het gesprek binen het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie op.
- ~ Netoverschrijdende samenwerkingen met andere koepels en PBD's: rond taal, competentieontwikkeling
- ~ PBD-overleg via OKO (zie bijlage 2)
- ~ Deelname aan klankbordgroep portaal i-Learn
- ~ Deelname aan de stuurgroepen van drie OBPWO's

Deel 4 Bijlagen

1 De Europese (Erasmus+) subsidie-aanvraag HERMMES

De PBD is betrokken bij een ERASMUS+ subsidie-aanvraag, die bij goedkeuring extra middelen, specifiek op het vlak van media-educatie, kan binnenbrengen. De 11 partners in het netwerk zijn:

- 1 European Council for Steiner Waldorf Education
- 2 International Association for Steiner Waldorf Early Childhood Education
- 3 Freie Hochschule Stuttgart Seminar für Waldorfpädagogik
- 4 Alanus Hochschule gGmbH (Duitsland)
- 5 Steinerskolenes foreldreforbund (Noorwegen)
- 6 EUROPEAN PARENTS ASSOCIATION
- 7 elewa-eLearningWaldorf e.V. (Duitsland)
- 8 vzw Federatie van Rudolf Steinerscholen in Vlaanderen
- 9 Wittering.nl (Nederland)
- 10 LA CRUNA ASSOCIAZIONE PER LA PEDAGOGIA STEINER WALDORF (Italië)
- 11 Mevolution BV (Nederland)

Project name: Holistic Education, Resilience and Media Maturity in Educational Settings: Parents, teachers and researchers together towards a development-oriented and age appropriate approach to ICT and media education

Project acronym: HERMMES

Abstract: One of the greatest challenges of our time is to help children and youngsters in the development of their media maturity and digital literacy. Technology is evolving by leaps and bounds every day. Parents, pre-school teachers and teachers are constantly confronted with the fact that the children and young people in their care are using technology and are moving in virtual worlds that the adults responsible for them cannot even imagine.

However, the question arises HOW they are using it, whether they are able to digest the contents, and whether they are aware of the dangers and pitfalls lurking in the digital world, and how to deal with these at different age levels. In its resolution “Shaping digital education policy” of 25th March 2021, the European Parliament suggests to “introduce digital technologies in a learner-focused, age-appropriate and development-oriented way” insisting that “digital learning strategies need to take into account research on the effects that early use of digital technology may have on the development of young children”

This resonates with the strong belief of all partners in this project. At the end of their school career, all pupils should be able to use the full range of analogue and digital media properly for their own education, participation in civil society and the labour market, whereas the timing and form of using digital media in education should be closely aligned with the developmental phases of children. Therefore, parents, teachers and researchers have joined their resources, and aim to work towards helping children and youngsters become resilient and media mature citizens who can make their own informed choices.

The project will result in five tangible outcomes: a website, a framework curriculum, school policy guidelines, trainings for practising teachers and webinars for parents. Using the wide dissemination reach of all formal and associated partners the project results will have a Europe-wide impact on the target groups.

2 Samenwerking tussen PBD's binnen OKO

De vier kleine begeleidingsdiensten werken sinds vele jaren samen onder de vleugels van OKO, het Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers. Het betreft de PBD's van de Federatie Steinerscholen, IPCO (Raad van Inrichtende Machten van het Protestants-Christelijk Onderwijs), FOPEM (Federatie van onafhankelijke, pluralistische, emancipatorische methodescholen) en VOOP (Vlaams Onderwijs Overlegplatform). In de rapporten van de beide commissies Monard werd reeds een overzicht gegeven van domeinen waarop er al een samenwerking was en de suggesties van beide commissies, om die samenwerking structureel verder uit te bouwen, zijn inmiddels ook stap per stap verder uitgerold.

Verschillende coördinatoren van de kleine PBD's zijn zelf lid van de kerngroep van OKO, waar ook de centrale vertegenwoordigers van de vier kleine koepels in zetelen. Minstens maandelijks komt deze kerngroep samen om alle onderwijsdossiers van nabij op te volgen. Dit garandeert direct een sterke uitwisseling en afstemming tussen enerzijds de koepels en hun PBD's en anderzijds tussen de vier betrokken begeleidingsdiensten. Daarnaast is er driemaandelijks een overleg tussen de vier kleine PBD's, waarop zowel de coördinatoren als begeleiders aanwezig zijn. Op dit structureel overleg komen zowel grote PBD-gebonden beleidsdossiers als specifieke actuele thema's aan bod.

Vanuit de OKO-kerngroep wordt een groot aantal overlegfora opgevolgd. Deze actieve participatie leidt tot een vertegenwoordiging in ruim honderd overlegstructuren, van waaruit een directe vertaling naar de PBD's gebeurt. Dit laat elk van de PBD's toe voeling te houden met en in te spelen op de diverse evoluties binnen het onderwijslandschap. Het vermijdt dat iedereen alles zelf zou moeten opvolgen en leidt ook tot gemeenschappelijke visievorming en formele standpuntbepaling. Van hieruit worden bakens uitgezet om de samenwerking tussen de vier PBD's verder te verbreden en structureel in te bedden.

Domeinen waarop samenwerking nadrukkelijker vorm kan krijgen, zijn onder meer datageletterdheid en digitalisering, taalbeleid, Vlaamse toetsen, professionalisering, internationalisering, omgaan met onderzoeksresultaten, opvolgen van effectiviteit, kwaliteitsontwikkeling, evaluatieproces medewerkers (nieuwe functiebeschrijvingen en evaluaties), versterking van de zorg in de fases 0 en 1 van het zorgcontinuüm, onderwijskundig beleid of leerlingenevaluatie. Naar aanleiding van dergelijke vraagstukken worden mogelijkheden van een gemeenschappelijk vormingsaanbod onderzocht. Ter ondersteuning van datageletterdheid bijvoorbeeld is een concreet gezamenlijk nascholingsinitiatief ondernomen, zoals in het verleden ook rond gedeeld schoolleiderschap het geval was. Zulke projecten verstevigen de wederzijdse uitwisseling.

Ook het ondersteuningsnetwerk OKOplus verhoogt de samenwerking tussen de kleine PBD's, met name via de competentiebegeleiders. Gezien zij gebonden zijn aan hun PBD en gezien de intense samenwerking in functie van het coachen van de ondersteuners en de deelnemende scholen, ontstaat ook hier een sterke en nauwe samenwerking tussen de PBD's binnen OKO, wat ook de professionaliteit en de effectiviteit direct ten goede komt.

Deze regelmatigere en meer structurele samenwerking leidt tevens tot uitwisselen van kennis en ervaring, tot hospiteren bij mekaar, tot delen van ervaringen op vlak van samenwerking met externe partners of tot uitwisselen van visieteksten en leidraden. Deze tendensen zullen de komende schooljaren binnen en tussen de PBD's van OKO verder worden uitgebouwd.

3 De aanbevelingen van de commissie Monard

Hier volgt een korte samenvatting van de aanbevelingen:

3.1 Aanbevelingen met betrekking tot het begeleidingswerk van alle PBD's

1. **Concretiseer de visie** op begeleiding. De commissie vraagt niet om bijkomende visieteksten te ontwikkelen maar vooral om de onderbouwde begeleidingstheorie ingang te doen vinden in de concrete begeleidingspraktijk en in de opleiding of professionalisering van begeleiders.
2. Een aanzienlijk deel van de begeleidingsactiviteiten moet ook daadwerkelijk op de **werkvloer** plaatsvinden.
3. Versterk de **afstemming van nascholing en begeleiding**. De commissie vindt het essentieel dat leraren en directies bij het leren van onder meer nieuwe inzichten of methodieken feedback krijgen over hun handelen. Nascholing en begeleiding zijn geen tegenstellingen maar interventies op een ondersteuningscontinuüm.
4. **Makelaarschap** is een doelbewuste begeleidingsstrategie, waarbij de processen door de diensten opgevolgd dienen te worden. De commissie verwacht dat samenwerking tussen diensten efficiëntiewinsten kan opleveren inzake het in kaart brengen van de bestaande externe expertise.
5. Maak werk van een systematische opvolging en evaluatie van **lerende** netwerken om zicht te krijgen op de effectiviteit en duurzaamheid. Hoewel lerende netwerken potentieel heel wat

opportuniteiten tot leren hebben, kan deze methodiek volgens de commissie het begeleiden op de werkvloer niet vervangen.

6. De commissie ziet een opdracht voor elke dienst in het ondersteunen van de directies in de uitvoering van zijn/haar **onderwijskundig leiderschap**, dus **in de praktijk**.
7. Gelet op de (aankomende) lerarentekorten is **aanvangsbegeleiding** essentieel. Alle PBD's staan voor de uitdaging om te blijven inzetten op de aanvangsbegeleiding. Men ziet voor zichzelf eerder een ondersteunende rol. Dit betekent volgens de commissie echter ook dat de PBD's meer moeten inzetten op het ondersteunen van de schoolleiders om deze taak te kunnen opnemen. Omdat iedereen voor dezelfde uitdaging staat, adviseert de commissie dat er meer **overleg en samenwerking** is tussen de diensten hierover.
8. De commissie is van oordeel dat het ernstig nemen van het professioneel continuüm betekent dat er aandacht is voor de noden van alle leerkrachten en CLB-medewerkers in alle fasen van hun loopbaan. In het kader van het werkbaar werk en de langere loopbaan verdienen **loopbaanspecifieke noden** gepaste aandacht, niet alleen in het professionaliseringsaanbod maar ook in de professionalisering van directies op het vlak van **leeftijdsbewust personeelsbeleid**.
9. (voor DKO en volwassenonderwijs)
10. Het is volgens de commissie cruciaal om bronnen van **innovatie** te identificeren, te onderzoeken en ruimte te geven. Ze verwacht hierbij een proactieve rol van de diensten, met tegelijk voldoende aftoetsing bij de onderwijsprofessionals.
11. De commissie wil de diensten aanmoedigen hier een bewust beleid rond uit te werken rond de **ondersteuning van kwaliteitszorg** in scholen, niet alleen als die er (al dan niet na een doorlichting) om vragen. De commissie onderstreept het belang van het ondersteunen van de **datageletterdheid** van de scholen.

3.2 Specifiek voor de steinerscholen

1. Stel de begeleidingsvisie en -filosofie scherp en formuleer vandaaruit heldere en haalbare prioriteiten.
2. Maak heldere keuzes in wat je al dan niet zelf opneemt en creëer op die manier een helder en sterk mandaat ten aanzien van de Steinerscholen. Versterk voor de opdrachten die je zelf niet opneemt, de makelaarsrol.
3. Ga vanuit een helder mandaat op zoek naar een hanteerbaar evenwicht tussen aanklampend en vraaggestuurd werken.
4. Houd zicht op de verschillen in beleidsvoerend vermogen tussen de scholen en pas de begeleidingsaanpak daaraan aan.
5. Besteed voldoende aandacht aan vragen die zich situeren buiten de Steinerpedagogie.

6. Versterk de directies in hun opdracht om veranderingsprocessen op school te implementeren en duurzaam te verankeren. Geef het onderwijskundig leiderschap in de professionalisering van de directies een groter aandeel.
7. Versterk de schoolinterne begeleidingscapaciteit door leerkrachten te vormen in begeleidingswerk en werk met tijdelijke mandaten bij nood aan specifieke expertise in de scholen
8. Veranker een structurele externe blik in de organisatie.
9. Houd structureel een vinger aan de pols van de behoeften bij scholen, en zorg daarbij voor een reguliere monitoring en weloverwogen bijsturing van de werking.
10. Leg de lat hoog bij rekrutering en selectie.
11. Werk een doelgericht personeelsbeleid uit, rekening houdend met de schaal van de organisatie, gekoppeld aan de prioriteiten en begeleidingsvisie. Besteed hierbij ook aandacht aan innovaties.
12. Denk samen met de andere PBD's na over een definiëring van bereik en tijdsbesteding, en het in kaart brengen van effectiviteit.
13. Streef structurele samenwerkingen na, zowel met de andere PBD's (binnen OKO en erbuiten), als met instellingen hoger onderwijs. Houd op die manier ook zicht op ontwikkelingen buiten de Steinerbeweging.